LAUKAA

Kuvat: Eija Syrjälä

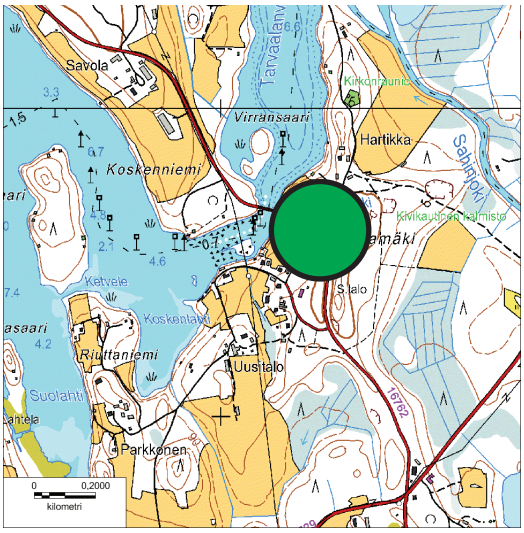

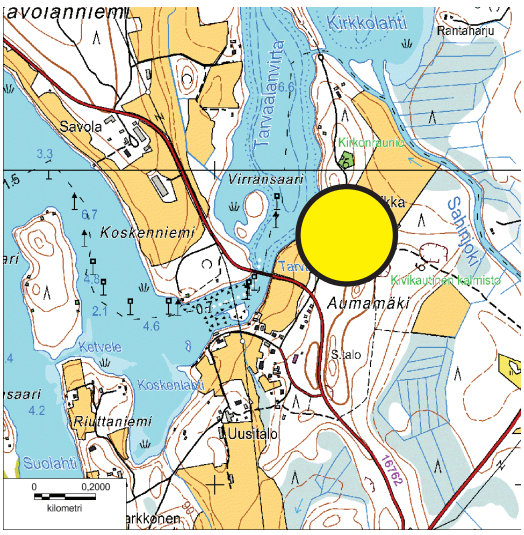

KIRKKONIEMI JA HARTIKAN KIRKKOMAA SEKÄ KIVIKAUDEN ASUINPAIKKA JA PUNAMULTA-HAUDAT

Opetuskäyttö

Metsähallituksen rauhoittama luonnonhoitometsä, Hartikan kirkkomaa, Natura 2000 -alue, kivikauden asuinpaikka ja kalmisto, punamultahaudat.

Kuvaus

Metsähallitus on rauhoittanut Kirkkoniemen ja Kirkkosaaren alueelta 12,7 hehtaaria luonnonhoitometsänä 22.2.1955. Komeaa männikköä kasvavan Kirkkoniemen ja –saaren lisäksi alueeseen kuuluu alempana Tarvaalanvirrassa sijaitseva rehevä Virtasaari ja vahvaa tervalepikkoa kasvava alue Tarvaalankosken länsirannalla. Niemi ja saaret ovat Natura-aluetta.

Hartikan torpan ladon luota lähtee pieni kärrytie kaakkoon kohti hiekkakuoppaa, josta on tehty valtakunnallisesti merkittävä löytö. Syksyllä 1986 kierteli Kalle Katinkoski seutuja ja havaitsi hiekkakuopan reunoilla punertavaa maata, muutaman tulisijan nokisine kivineen ja saviastianpaloja, kvartsi- ja piiesineitä sekä palaneita luunsiruja. Oli löytynyt kivikautinen asuinpaikka. Tutkimuksissa löytyi kokonainen kalmisto, joka on Keski-Suomessa tähän mennessä ainoa kivikautinen ja samalla alueen vanhin kalmisto. Se on peräisin kampakeraamiselta ajalta 3300-2500 eKr. Harjanteen laelta löytyi kaksoishauta. Lähistöltä löytyi vielä kolme kokonaan ja kolme osittain esille saatua punamultahautaa. Meripihkaesineitä eli kivikauden kultaa on löytynyt haudoista 26 kpl, piiesineitä 12 kpl sekä liuskerenkaita.

Löytö rikastutti suuresti Laukaan kivikautista kuvaa. Löydön sijainti kosken partaalla lähellä Sahinjokea kertoi sen olleen jo muinoin tärkeä kohtauspaikka. Savonniemeltä, Tarvaalanvirran länsipuolelta, on löytynyt kaksi muuta asuinpaikkaa. Kosken ympäristöstä on aikojen kuluessa löytynyt useita yksittäisiä kiviesineitä sekä puinen reenjalas esiroomalaiselta rautakaudelta. Noin 5 km alavirtaan on Saraakallion kalliomaalausalue. Maalauksista osa on Hartikan asutuksen aikaista ja luultavasti saman väestön tekemiä. Hartikka on säilynyt tärkeänä kohtaamispaikkana historiallisena aikanakin, mistä kertoo Laukaan ensimmäisen kirkon, 1500-luvun lopulle ajoitetun Hartikan kirkon paikka n. 400 metrin päässä muinaisjäännösalueelta.

Aumamäki on ollut käräjäpaikkana, ja kivikauden aikana sillä on saattanut olla myös rituaalista merkitystä. Vainajien kasvot haudoissa ovat olleet Aumamäkeen päin.

Hartikan kirkkomaalla on ollut Laukaan ensimmäinen hirsisalvottu kirkko, joka on ollut käytössä ainakin vuodesta 1593, jolloin Laukaan seurakunta ja hautausmaa itsenäistyivät. Se oli pystyssä vielä v. 1750. Kirkosta on jäljellä sammaloitunutta kivijalkaa sekä kirkon luoteisnurkan kuusi hirsikerrosta, joita säilytetään suojakatoksessa kirkkomaalla. Nurkkasalvos on dendrokronologisen ajoituksen perusteella Keski-Suomen vanhin puurakennuksen jäännös. Rakennukseen käytetyt puut on kaadettu välillä 1589-1591. Nykyään kirkkomaalla on puinen alttari ja risti.

Opasteet ja retkipalvelut

Kirkkoniemen alue on suosittua retkeilyaluetta. Siellä on Metsähallituksen ylläpitämä laavu, kaksi nuotiopaikkaa, WC sekä puukatos. Niemen kärjessä sekä länsirannalla on hyvä hiekkapohjainen uimaranta. Kirkkoniemeen pääsee rantautumaan hyvin myös veneellä. Maasto on helppokulkuista. Ulkoiluvarustus riittää kohteella. Lisätietoa museoviraston Laukaan sivuilta.

Lähteet
Esiselvitys Laukaan kivikautistenesiintymien hyödyntämisestä matkailussa, Laukaan elinkeinotoimi (Eija Syrjälä 2010)
Ympäristökierroksella Laukaassa, opettajien VESO-materiaalia, Eija Syrjälä 1996
http://kulttuuriymparisto.nba.fi >Muinaisjäännösrekisteri >Laukaa

© MML, sisältää Maanmittauslaitoksen 1:20 000 10/2011 aineistoa
Syvyyskartta © Liikennevirasto 2012, lupa nro 3610/1024/2012
© Piispalan nuorisokeskus, Eija Syrjälä ja Jao, Jämsän ammattiopisto